

УДК 338.48:004(477)

DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2023.18.15>**Петренко С.М.**

здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії,
Черкаський державний технологічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6230-702X>

Petrenko Serhii

Cherkasy State Technological University

СТРАТЕГІЯ ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ПІДПРИЄМСТВАХ У ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

STRATEGY OF IMPLEMENTATION OF MODERN INFORMATION TECHNOLOGIES AT ENTERPRISES IN THE TOURISM INDUSTRY OF UKRAINE

Сьогодні в умовах ризиків на багатьох напрямках діяльності юридичних осіб, суб'єктів господарювання та фізичних осіб-підприємців, які здійснюють свою діяльність у галузі туризму, постає питання налагодження оперативного реагування на всі можливі та непередбачувані виклики часу. Для України наразі найбільшим викликом і загрозою є повномасштабне військове вторгнення російського агресора та пов'язана з цим окупація та знищення або пошкодження певних секторів життєзабезпечення населення країни та вкрай негативний вплив на економіку, екологічний і соціальний стан всередині держави. Мета дослідження – аналіз системи державного регулювання та нормативно-правових документів і практики їх дотримання в галузі туризму для визначення стратегії впровадження сучасних інформаційних технологій на підприємствах у галузі туризму України. Для розкриття теми наукового дослідження застосовані, зокрема, методи синтезу та аналізу, статистичні методи, методи спостереження та порівняння. Узагальнено аргументи щодо визначення відповідних індикаторів формування та обґрунтування стратегії впровадження сучасних інформаційних технологій на підприємствах у галузі туризму України. Систематизовано наукові теоретико-методологічні та аналітичні й прикладні засади щодо базових аспектів формування стратегії впровадження сучасних інформаційних технологій на підприємствах у галузі туризму України з урахуванням пріоритетних її напрямків і ризиків часу. Висновки за результатами наукового дослідження та відповідні пропозиції щодо формування та подальшої реалізації запланованих заходів у напрямку стратегічного розвитку туристичної галузі в Україні можуть бути цікавими та корисними для врахування в своїй діяльності туристичним операторам і туристичним агентам, відповідним структурним підрозділам органів державної влади, місцевого самоврядування та в сфері освіти.

Ключові слова: бізнес-стратегія, воєнний стан, інформаційні технології, інформатизація бізнесу, планування, розвиток галузі, туризм, туристичні підприємства, стратегія, Україна, цифровізація.

The relevance of the research topic is, first of all, to take into account the current conditions of organization and conduct of the tourism business to analyze the role and importance of information technology for its effective development and promotion strategy in the domestic and international tourism services market. At the analytical level, the time-relevant indicators of further development of the tourism industry in Ukraine are identified, taking into account the intensification of the system of information in the economic activities of travel agencies, their partners and segments of influence on the development of tourism and the diversity and dynamics of consumer market needs, which is the relevance of the scientific research. The purpose of the article is to analyze the system of state regulation and regulatory documents and the practice of their implementation in the tourism industry with a view to determining the strategy for introducing modern information technologies at enterprises in the tourism industry of Ukraine. The object of the study is indicators of strategic planning for the development of the tourism industry in

Ukraine, taking into account the system of implementation of modern information technologies at tourism enterprises. The subject of the study is a set of theoretical, methodological and applied aspects of defining the essence and forming a strategy for the introduction of modern information technologies at enterprises in the tourism industry of Ukraine. The methods of observation and comparison, systematization, synthesis and analysis, and statistical methods were used to reveal the topic of the research. The arguments for determining the appropriate indicators for the formation and substantiation of the strategy for the introduction of modern information technologies at enterprises in the tourism industry of Ukraine are generalized. The scientific theoretical and methodological, analytical and applied foundations for the basic aspects of forming a strategy for the introduction of modern information technologies at enterprises in the tourism industry of Ukraine are systematized, taking into account its priority areas and risks of the time. The conclusions of the research and the relevant proposals for the formation and further implementation of the planned measures for the strategic development of the tourism industry in Ukraine may be interesting and useful for tour operators and travel agents, relevant structural units of state authorities, local governments and education.

Keywords: *business strategy, martial law, information technology, business informatization, planning, industry development, tourism, tourism enterprises, strategy, Ukraine, digitalization.*

Постановка проблеми. Сьогодні в умовах ризиків на багатьох напрямках діяльності юридичних осіб; суб'єктів господарювання та фізичних осіб-підприємців, які здійснюють свою діяльність в галузі туризму, постає питання налагодження не тільки механізму оперативного реагування на всі можливі та непередбачувані виклики часу, але й розробки стратегії подальшого розвитку. Для України наразі найбільшим викликом і загрозою є повномасштабне військове вторгнення російського агресора та пов'язана з цим окупація, знищення або пошкодження певних секторів економіки, життєзабезпечення населення країни та вкрай негативний вплив на економіку, екологічний і соціальний стан всередині держави. Актуальність теми дослідження – це, перш за все, врахування сучасних умов організації та ведення туристичного бізнесу для аналізу ролі та значення впровадження інформаційних технологій з метою ефективного розвитку та стратегії просування на вітчизняному й міжнародному ринку туристичних послуг.

Мета дослідження – аналіз системи державного регулювання та нормативно-правових документів і практики їх впровадження в галузі туризму для визначення стратегії впровадження сучасних інформаційних технологій на підприємствах у галузі туризму України.

Об'єкт дослідження – індикатори стратегічного планування для розвитку туристичної галузі в Україні з урахуванням системи впровадження сучасних інформаційних технологій на туристичних підприємствах.

Предмет дослідження – сукупність теоретико-методологічних і прикладних аспектів щодо визначення сутності та формування стратегії впровадження сучасних інформаційних технологій на підприємствах у галузі туризму України.

Наукова новизна дослідження полягає в узагальненні аргументів щодо визначення відповідних індикаторів формування та обґрунтування стратегії впровадження сучасних інформаційних технологій на підприємствах у галузі туризму України та систематизації наукових теоретико-методологічних, аналітичних і прикладних аспектів щодо базових засад формування стратегії впровадження сучасних інформаційних технологій на підприємствах у галузі туризму України з урахуванням пріоритетних її напрямків і ризиків часу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для розкриття теми наукового дослідження використані відповідні законодавчі, нормативно-правові документи, аналітичні матеріали, результати попередніх наукових і систематизованих аналітичних розробок щодо стану інформатизації бізнесу в країнах світу та України зокрема. Серед науковців, які оприлюднили результати своїх досліджень щодо питань стратегії розвитку туристичного бізнесу в умовах кризового стану, екстраординарних

ситуацій та умов невизначеності, а також стосовно значення інформаційних технологій для сприяння діяльності туристичних підприємств, перспектив розвитку туризму в Україні та світі завдяки інноваціям в управлінні, технологіях, моделях в епоху цифровізації, доцільно зазначити, зокрема, таких як: Василюга С. [1]; Власова В., Тарновська І., Неодля Д. [2]; Горіна Г., Черевата А. [3]; Дунська А., Чорна К. [4]; Коптева Г., Нащекіна О. [5]; Кучіна С., Долина І. [7]; Маслак О., Гришко Н., Бала В., Яковенко Я., Зуєв В. [9]; Павлішина Н. М., Харін А. В. [12]; Матвійчук Л.Ю., Барський Ю.М., Лепкий М.І. [13]; Станкевич І., Сакун Г., Сакун О. [22].

Враховуючи динаміку змін у галузі туризму, пов'язану з сутнісним негативним впливом на це військової російської агресії та пов'язаною з широкомасштабним вторгненням 24 лютого 2022 р. в Україну окупанта й загостренням ризикових ситуацій на різних територіях і в різних галузях нашої суверенної держави, все більш актуальною є потреба активізувати механізм застосування цифрових технологій в економіці країни. Також це стосується й галузі туризму. З урахуванням стратегії впровадження сучасних інформаційних технологій на туристичних підприємствах виникає мотивація регулярно аналізувати реальні умови застосування необхідного інструментарію для процесів цифровізації та їх осучаснення в туризмі, а також визначити індикатори та критерії щодо формулювання її стратегічних напрямків для подальшого ефективного впровадження за цільовим призначенням.

Методологія та методи дослідження. Для розкриття теми наукового дослідження використані, зокрема, методи спостереження та порівняння (для визначення ознак стратегічного планування в галузі туризму та порівняльного аналізу рівня інформатизації в діяльності туристичних фірм і партнерів по бізнесу), систематизації (з метою чіткого визначення індикаторів впливу на рівень цифровізації туристичного бізнесу), синтезу та аналізу (для упорядкування та критеріального підходу до аналітичних даних і врахування комплексності в системі застосування елементів інформатизації туристичної діяльності в умовах ризику та невизначеності), статистичні методи (для обґрунтування динаміки змін і перспектив розвитку системи інформаційних технологій в туризмі на основі відповідних кількісних показників).

Викл основного матеріалу. За час після широкомасштабного військового вторгнення російського агресора на певні території України та введення воєнного стану в Україні, завдяки активній відсічі нападу ворога в нашій країні та розробці й застосуванню відповідних заходів із урахуванням вимог воєнного часу, що закріплено та регулюється законодавчими та нормативно-правовими документами, в нашій державі продовжує відновлюватися та працювати бізнес. Це дає можливість поповнювати відповідні бюджети, допомагати Збройним Силам України, забезпечувати населення місцями для працевлаштування та створювати умови для його життєзабезпечення.

Інноваційні моделі економіки України сприяли та продовжують допомагати налагоджувати економічні зв'язки, логістичні ланцюги поставок сировини та продукції, забезпечувати комунікаційні зв'язки в різних сегментах економічних процесів, де вагому роль відіграють підприємства мікро-, малого і середнього бізнесу [8, с. 52]. Саме підприємства та фізичні особи-підприємці, які належать до мікро-, малого і середнього бізнесу (далі – ММСБ), довели свою здатність більш чітко та ефективно порівняно з великим бізнесом реагувати на виклики часу та впроваджувати в свою діяльність інноваційні технології. Прикладом може слугувати й галузь туризму та активне застосування цифрових технологій в її повсякденній діяльності з урахуванням можливих ризиків у забезпеченні якісних туристичних послуг протягом усього життєвого циклу туристичного продукту (далі – турпродукту). Навіть за умов певної вразливості ММСБ до повномасштабної російсько-української війни саме ці «підприємства були в Україні найбільшими роботодавцями», тобто в цьому секторі економіки офіційно працювали 75%, або 4,8 мільйона українців [8, с. 54].

Наразі в Україні продовжується певна робота на рівні уряду країни, органів місцевого самоврядування в напрямку «підтримки підприємництва у воєнний час», але цей сектор економіки потребує відповідної цільової фінансової допомоги з урахуванням стратегії післявоєнного відновлення та необхідності ефективного розвитку [8, с. 55]. Отже, нагальною залишається потреба мотивувати працездатне населення України, перш за все, молодь, активно включатися в процеси розробки та реалізації інноваційних технологій, розробку та впровадження елементів цифровізації в різних галузях економіки держави, враховуючи багатогранність форм організації діяльності підприємств. Віддалена форма організації праці вимагає більш активного використання сучасних інформаційних технологій, забезпечення роботодавців і персоналу найбільш оптимальним набором й інструментарієм для автоматизованої праці, потребує закуповувати оригінальні ІТ-програми та відповідне електронне обладнання. Таким чином для спрямування економіки України до моделі інноваційного розвитку необхідно подолати значні перешкоди макро- та мікроекономічного характеру, що потребує активізації державної підтримки інноваційного підприємництва та сприяння інформатизації максимально можливого прошарку бізнес-структур, здатних диверсифікувати свою діяльність завдяки цифровізації виробництва та сфери послуг. Стратегічні складові та необхідні індикатори розвитку національної економіки нашої держави в післявоєнний період мають бути визначені з урахуванням впливу наслідків і загроз війни та очікуваних і передбачених післявоєнних викликів для економіки. ММСБ може стати основою інноваційного середовища в якості «драйвера економічного зростання країни» [8, с. 54].

Стратегічні плани щодо впровадження сучасних інформаційних технологій в економіці України визначаються на рівні центральних органів влади, Президента України та регулюються відповідними документами. Інформаційні технології належать до інноваційних і регулюються майже ста нормативно-правовими документами, зокрема Законами України «Про інноваційну діяльність» [16], «Про електронні комунікації» [15]. Ці документи стосуються також і питань впровадження сучасних інформаційних технологій на підприємствах у галузі туризму. Туристична діяльність має певну специфіку організації та надання своїх послуг. І перш за все, це стосується безпеки рекреаційних територій та дестинації. Залежно від місця розташування ММСБ під час російсько-української війни відбувалися та продовжують відбуватися певні зміни й у рівнях використання інформаційних технологій, переході на онлайн-зв'язок із партнерами та клієнтами. Наразі неможливо точно визначити кількість та динаміку використання ІТ на різних територіях у конкретний заданий час, адже це потребує застосування певного аналітичного інструментарію, але для стратегічного планування розвитку ММСБ, зокрема, туристичного бізнесу, доцільно було б у відповідних державних програмах інноваційного спрямування врахувати потребу в знаннях та оперативного обліку абонентів діючих операторів зв'язку, комунікативних систем. Однією з причин є безпека комунікативного зв'язку, що підтверджується й ситуацією, пов'язаною з атакою на мережу Київстар у грудні 2023 р. і потребою щодо безпечної альтернативної комунікації на всіх рівнях, зокрема як для бізнесу, так і для населення країни.

Відомо, що туристичні фірми на початку війни були активно задіяні в процесах евакуації постраждалого населення України, розміщенні на ночівлю та тимчасовому переселенню певних категорій людей з частково окупованих і прифронтових зон. Отже, одні з основних місій туризму – відпочинок і оздоровлення протягом чітко визначеного періоду дещо переформатувалися на логістичні послуги та тимчасове перебування в закладах розміщення на невизначений термін і за динамічно змінюваних умов. В табл. 1 представлено загальну класифікацію на категорії регіонів України під час воєнного стану.

Державна служба статистики оприлюднила дані, що більш як 45% зареєстрованих підприємств у прифронтових і частково окупованих регіонах України за виключенням

із переліку м. Київ виробляє 40% валового внутрішнього продукту [11], що є безумовним підтвердженням стійкості українського бізнесу. Протягом декількох років, зокрема під час пандемії через COVID-19 і у постпандемічний період, а також під час оголошення в Україні воєнного стану продовжується розроблення та поетапна реалізація низки урядових програм, серед яких є й ті, що спрямовані на активізацію та допомогу в розвитку ММСБ. Це стосується, наприклад, сфери логістики, продуктів харчування, торгівлі, аграріїв, створення єдиного експортного веб-порталу, програм цільового кредитування, IT-технологій. Враховуючи кризовий стан в економіці країни, посилений війною, існує потреба залучення інвестицій в більш потужний сектор допомоги багатьом галузям економіки України – сектор комунікації та інформаційних технологій. За даними аналізу Державної служби статистики в Україні протягом 2012–2021 рр. було відсутнє бюджетне фінансування інновацій, а загальні обсяги фінансування інноваційних проєктів у галузях економіки були недостатні для того, щоб вважати їх пріоритетним напрямком. Щодо галузі туризму, впровадження інновацій відбувалося виключно за рахунок підприємців [11].

Таблиця 1

Категорії регіонів України під час воєнного стану

Пор. №	Категорія	Загальна характеристика
1	Частково окуповані	зони конфлікту
2	Прифронтові	під загрозою вторгнення
3	Серцевини	відіграють важливу роль у логістиці оборонних і гуманітарних поставок
4	Безпечні зони та безпечні території	умовно безпечні для бізнесу, мінімально; території, де ризик вторгнення мінімальний

Джерело: сформовано на основі [8, с. 54]

Отже, якщо враховувати фактичну участь туристичних фірм і їх партнерів у наданні не тільки основних, але й супутніх і додаткових послуг під час війни, виникає потреба цільового сприяння більш активній цифровізації даного сегменту ринку послуг, зважаючи на те, що в сфері впливу та діяльності цієї галузі економіки є й курортна сфера з певною інфраструктурою, медичним і обслуговуючим персоналом, рекреаційними територіями, медичним обладнанням і сировиною та відповідним інструментарієм для реабілітації. Це вкрай важливо не тільки для цивільних, а й для військових, учасників бойових дій, поранених і тих, хто потребує реабілітаційних лікувальних і профілактичних заходів. Наразі питання сприяння впровадженню сучасних інформаційних технологій на підприємствах у галузі туризму України не стосується лише організації безпосередньо туристичного продукту, а має охоплювати значно більший прошарок сегментів економіки країни як в її межах, так і за кордоном, – оперативний взаємозв'язок із партнерами по бізнесу в середині країни та поза її межами, якісні комунікативні засоби логістики (засоби пересування та маршрути), енергетики, будівництва та ремонту, медицини, аграрного сектору та продовольства, закладів культури та мистецтва, безпеки. Одним із інструментів сприяння більш ефективній цифровізації в таких сферах, як туризм, може бути механізм кредитування з державними гарантіями, що потребує розробки відповідних програм й інструментів для організації та реалізації на місцях. Таким чином має бути цільове фінансування не тільки критичної інфраструктури, але й конкретизовані ті напрямки для цифровізації, де впровадження інноваційних інформаційних технологій буде мати синергетичний вплив на інші сегменти економіки України та буде закладено основу для суттєвого реформування економіки нашої держави для поступового просування на шляху до вступу в Європейський Союз.

Завдяки використанню цифрових технологій відбулося розширення спектру застосування «платформ соціальних медіа, аналітики даних, хмарних обчислень та інтелектуальних виробничих систем [6, с. 15]. Цифрування допомагає перетворювати запис «для подальшого зберігання, обробки та передачі даних у письмовій, друкованій, звуковій формі або у формі аналогового запису в цифровий формат» [6, с. 15]. В епоху інформації та мережевої економіки застосування цифровізації має вагомий вплив на активізацію бізнес-процесів, що сприяє підвищенню організаційної активності, зниженню операційних витрат і покращенню якості обслуговування споживачів [27].

Варто зазначити, що діяльність в ІТ-сфері, як надання послуг за допомогою електронних комунікацій, регулюється Законом України «Про електронні комунікації» визначає [14]. ІТ-послугу, як дії суб'єктів стосовно забезпечення споживачів інформаційними продуктами (документованою інформацією, яка підготовлена і призначена для задоволення потреб користувачів), регулює Закон України «Про національну програму інформатизації» [20]. Наразі завдяки поширенню ІТ-ресурсів серед споживачів, фіксуються тенденції, пов'язані з цифровізацією: інформації, комунікацій, дистрибуції, продуктів і послуг. Для туризму актуальною, перш за все, є цифровізація послуг, що пов'язане з використанням цифрових технологій у виробничих процесах.

Отже, доцільно звернути увагу на те, що визначають різну ступінь цифровізації підприємства – в одних може бути встановлений в офісі лише комп'ютер, тоді як в інших – застосування широкого спектра різноманітних пристроїв, які об'єднуються у відповідну систему організаційної структури для ефективного досягнення поставлених цілей [6, с. 20]. Завдяки оновленню пропонованих на ІТ-ринку гаджетів, зокрема різних модифікацій смартфонів, планшетів, менеджер туристичної фірми має можливість підключатися до професійно орієнтованих мобільних програм і у будь-який час бути на зв'язку або зберігати відповідну інформацію на своєму особистому мобільному пристрої, не перебуваючи в офісі. Важелю визначення успішності застосування в туристичній діяльності ІТ-ресурсів є, перш за все, збільшення задоволених туристичними послугами клієнтів. Для визначення рівня задоволення варто розробляти відповідні індикатори порівняння витрат ресурсів і прибутку, що вимірюється кількісно та визначається якісними показниками. У сучасному бізнесі цифровізація має ототожнюватися з необхідністю та засобом ефективної адаптації до швидкої зміни обставин і середовища впливу, що зумовлює можливе застосування таких форм, як пасивну («пов'язану з трансформацією системи управління») та активну («орієнтовану на впровадження технологій, спрямованих на вдосконалення операційної діяльності») [6, с. 20]. У зв'язку з цим можливе збільшення рівня використання інтелектуальних систем у виробничих процесах, застосування платформ соціальних медіа, аналітичних показників і потенціалу хмарних сховищ [26, с. 14].

Сьогодні та й у подальшому внаслідок військової агресії російських загарбників проти України актуальними є питання визначення прямих збитків інфраструктурі України, непрямих втрат економіки від руйнувань та попередньої оцінки потреб нашої держави щодо фінансування та відновлення. У зв'язку з цим в рамках роботи Робочої групи з аудиту збитків Національної ради з відновлення України від наслідків війни було підготовлено та оприлюднено відповідний звіт [10]. Окремий розділ звіту стосувався секторів культури, спорту й туризму. Наразі цей звіт охоплює період із 24 лютого до 13 червня 2022 р., тому для розуміння щодо визначення відповідних критеріїв оцінювання ситуації та виокремлення окремих індикаторів для подальшого стратегічного планування відновлення територій та інфраструктури України дослідження мають продовжуватися.

Станом на 13 червня 2022 р. «загальна сума прямих задокументованих збитків житловій та нежитловій нерухомості, іншій інфраструктурі» – понад \$95.5 млрд або приблизно 2,6 трлн гривень (за вартістю заміщення). Сукупні прямі втрати від руйнувань та пошкоджень об'єктів громадського сектору, у тому числі об'єкти та заклади

охорони здоров'я, культурні споруди, спортивні об'єкти, складають близько \$6,7 млрд. [10, с. 6]. Загальна оцінка прямих, непрямих втрат і потреб економіки України у розрізі галузей у відновленні, у грошовому вимірі, станом на 13 червня 2022 р. була визначена в зазначеному звіті у грошовому вимірі в млрд доларів США [10, с. 7]. При цьому враховувався такий тип майна, як житлові будівлі, інфраструктура, активи підприємств, промисловість, агропромисловий комплекс та земельні ресурси, соціальна сфера, транспорт, освіта, торгівля, енергетика, охорона здоров'я, житлово-комунальне господарство, культура, туризм, спорт, адміністративні будівлі, цифрова інфраструктура, фінансовий сектор [10, с. 7]. В табл. 2 відображено кількісні показники загальної оцінки прямих, непрямих втрат і потреб за типом майна «культура, туризм, спорт» і «цифрова інфраструктура».

Таблиця 2

**Показники загальної оцінки прямих, непрямих втрат і потреб
за типом майна «культура, туризм, спорт» і «цифрова інфраструктура»
станом на 13 червня 2022 р.**

Тип майна	Кількісна оцінка, млрд USD		
	Прямі втрати	Загальні непрямі втрати	Загальна потреба у відновленні
Культура, туризм, спорт	0,7	4,3	1,6
Цифрова інфраструктура	0,6	1,1	1,0
Разом	95,5	126,8	165,1

Джерело: сформовано на основі [10, с. 7]

Дані, наведені в табл. 2, та інші оцінювальні показники вище наведених звітних матеріалів, базуються на підходах до розрахунків, що застосовуються Світовим Банком, та описані в його засадничих методологічних документах [10, с. 7] і доповнюються новими, підтвердженими фактами та розрахованими на основі цієї методики. Отже, для визначення стратегії впровадження сучасних інформаційних технологій на підприємствах у галузі туризму України необхідно чітко розуміти пріоритети в цифровізації туристичної діяльності та її окремих напрямків із урахуванням наявних і потенційних ресурсів. Наразі для оцінки потреб у відновленні мають бути визначені галузеві стратегії відновлення, братися до уваги напрямки та стратегічні плани територіального розвитку тощо. За даними Міністерства регіонального розвитку України в табл. 3 наведені вибіркові показники щодо кількості та вартості пошкоджених об'єктів у туристичній галузі, для чого використані методичні рекомендації для розрахунків Державної служби статистики та вище наведеного звіту станом на 13 червня 2022 р. [10, с. 57]. Для розрахунку разом із туристичною сферою також об'єднані показники щодо релігійних установ, спортивної культури, молодіжних центрів, культурної сфери.

У зв'язку з продовженням війни вище наведена інформація має коригуватися для уточнення потреб і формування поточних, середньострокових і стратегічних планів розвитку галузей економіки України. За даними Держкомстату України оприлюднені статистичні дані за період з 2010 р. до 2022 р. включно. У 2023 р. також здійснено певну вибірку та узагальнення відповідних показників за результатами діяльності галузей економіки [11]. Так, наприклад, є можливість ознайомитися зі статистикою за рубриками «Економіка бізнесу», «Інформаційно-комунікаційні технології» (далі – ІКТ), «ІКТ у послугах», «Інформаційний сектор», «Послуги, пов'язані з використанням комп'ютерного обладнання», «Туристичні індустрії (усього)», «Туристичні індустрії (переважно туризм)», «Туристичні індустрії (частково туризм)», «Туристичні індустрії – транспорт (усього)», «Туристичні індустрії – наземний транспорт», «Туристичні індустрії – водний транспорт», «Туристичні індустрії – надання послуг з

тимчасового проживання», «Туристичні індустрії – забезпечення стравами та напоями (усього)», «Туристичні індустрії – надання в оренду автомобілів, прокат інших товарів (усього)», «Культурний та креативний сектори – всього», «Культурний та креативний сектори – послуги», «Послуги (крім державного управління й оборони, обов'язкового соціального страхування, діяльності громадських організацій, діяльності домашніх господарств, діяльності екстериторіальних організацій і органів)», «Креативні індустрії». Дані, наведені за вище зазначеними рубриками, свідчать про необхідність системного та комплексного підходу до визначення пріоритетних напрямків інформатизації в туризмі, враховуючи всі можливі для врахування та відповідних розрахунків матеріали щодо стану всіх сегментів ринкових відносин у галузі туризму, інфраструктурного забезпечення та необхідних ресурсів (трудових, матеріальних, фінансових тощо) [11].

Таблиця 3
Прямі, непрямі втрати в галузі туризму внаслідок воєнної агресії проти України, та попередня оцінка потреби у відновленні

Види втрат	Одиниця кількості	Первісна кількість об'єктів	Кількість пошкоджених об'єктів	Оцінка втрат, млрд грн	Оцінка втрат, млрд дол США
Прямі збитки					
Зруйновано					
Туристична сфера	од.	1876	28	0,3	0,0
Пошкоджено					
Туристична сфера	од.	1876	21	0,1	0,0
Загальні прямі збитки інфраструктури			683	21,9	0,7
Потреба у відновленні					
Ремонт та відбудова об'єктів туристичної галузі	х	х	х	0,4	0,0
Компенсація частини непрямих втрат на підтримку та відновлення підприємств туристичної сфери	х	х	х	11,1	0,4
Витрати на обстеження прибережної туристичної зони на предмет розмінування	га	х	2 000000,00	0,9	0,0
Витрати на розмінування прибережної туристичної зони	га	х	200 000,00	4,4	0,2

Джерело: сформовано на основі [10, с. 57]

Відносини щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації в Україні регулює Закон «Про інформацію». «Правовий режим інформації про товар (роботу, послугу) визначається законами України про захист прав споживачів, про рекламу», а також «іншими законами та міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України» [17]. Закон України «Про туризм» «встановлює засади раціонального використання туристичних ресурсів» і «регулює відносини, пов'язані з організацією і здійсненням туризму на території України» [21]. З метою планування розвитку туризму в Україні розробляються відповідні програмні документи. Так, наприклад, для «реалізації довгострокових пріоритетів країни в галузі туризму» затверджуються

Програми розвитку туризму [21], які «становлять комплекс взаємопов'язаних правових, економічних та організаційних заходів, спрямованих на реалізацію конституційних прав громадян, розвиток туристичної галузі» [21]. На сайті Державної служби статистики України можливо ознайомлюватися з офіційною економічною статистичною інформацією щодо стану туристичної галузі в Україні, динамікою змін за різними показниками [24].

В Законі України «Про Концепцію Національної програми інформатизації» конкретизована сутність поняття «інформатизація» як «сукупність взаємопов'язаних організаційних, правових, політичних, соціально-економічних, науково-технічних, виробничих процесів». Спрямована інформатизація на «створення умов для задоволення інформаційних потреб, реалізації прав громадян і суспільства на основі створення, розвитку, використання інформаційних систем, мереж, ресурсів та інформаційних технологій». В основі інформатизації – «застосування сучасної обчислювальної та комунікаційної техніки» [18]. В концепції Національної програми інформатизації представлена характеристика «сучасного стану інформатизації, стратегічні цілі та основні принципи інформатизації, очікувані наслідки її реалізації». До найбільш поширених типів локальної мережі належать «Ethernet, мережеві операційних системи – NovellNetWare 4.x, Windows for Workgroups 3.11, Windows NT». Державні інформаційні ресурси є складовою стратегічних ресурсів країни і одночасно національної інфраструктури [18]. Правові відносини, що виникають під час формування та виконання Національної програми інформатизації, регулює Закон «Про національну програму інформатизації» [20]. Питанням інформатизації в Україні наразі приділяється увага навіть під час війни. Так, наприклад, 8 липня 2022 р. Верховна Рада України відповідно до статті 9 Закону України «Про Національну програму інформатизації» постановила затвердити «завдання Національної програми інформатизації на 2022–2024 роки» (далі – Програми) [15]. Серед низки завдань Програми – забезпечення розвитку інформаційно-комунікаційної інфраструктури, створення та супроводження комплексної системи захисту інформації, забезпечення доступу до мережі Інтернет особам з інвалідністю, підвищення доступності ширококутного доступу до мережі Інтернет у сільській місцевості, впровадження, модернізація, розвиток та забезпечення функціонування системи електронного документообігу; інформатизація соціальної сфери, науки, освіти і культури. Забезпечення розвитку багатомовного туристичного порталу України також серед пріоритетних завдань Програми. Щодо сутності стратегії розвитку підприємства та її формування, варто звернути увагу на принципи стратегічного управління, серед яких [1, с. 121]:

- орієнтація на довгострокові глобальні цілі підприємства та економічні інтереси його власників;
- суттєва кількість можливих напрямів розвитку, обумовлених зміною зовнішнього середовища діяльності підприємства;
- безперервність розробки стратегії;
- постійна адаптація до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі;
- комплексність стратегії;
- узгодженість стратегічних рішень за окремими напрямками діяльності підприємства, видами ресурсів, функціями тощо.

Отже, для розуміння сутності стратегії впровадження сучасних інформаційних технологій на підприємствах у галузі туризму України також треба враховувати вище зазначені принципи формування стратегії, брати до уваги системність та комплексність як ознаки та фактори впливу, що характеризують стратегію як складний та багатоаспектний процес, механізм управління та вид планування.

В Україні на державному рівні приділяється вагомому значенню стратегічному плануванню для економіки країни та її окремих галузей. Так, наразі чинним є Розпорядження Кабінету Міністрів України про стратегію розвитку туризму та курортів на

період до 2026 року [23]. Відзначаються в Україні й тенденції впровадження цифрових технологій у сферу туризму, зумовлені сучасними трендами, де цифрова трансформація посідає пріоритетне значення в діяльності підприємств і глобалізації процесів інформатизації суспільства [25]. Одним із підтверджуючих факторів є фіксація більш як 50% запитів від туристів саме завдяки застосуванню смартфонів [25, с. 161]. Потребою часу для обслуговування туристів стає необхідність персоналізації турпродукту, адаптивність сайту турфірми, можливість клієнта щодо виду та форми оплати послуги, варіативність комунікації, мінімізація часу на оформлення запитів споживачів турпослуг.

Щодо засобів і механізму застосування процесу цифровізації в туризмі, рекомендовано переходити від аналогової до цифрової передачі. Вплив глобальної цифровізації зумовлює брати до уваги світові тренди та відповідні тенденції в туризмі, зокрема в туристичному бізнесі це стосується обрання онлайн-платформи та технологічних гаджетів, врахування особливостей sharing есоному, впливу на споживчі інтереси туристів так званої революції вражень і технологічні гаджети [25, с. 164]. На практиці туристичні підприємства почали активно розробляти стартапи на основі цифрових технологій, що дає змогу додаткової модернізації в бізнес-процесах, взаємодії з діловими партнерами та якості обслуговування туристів. На Всесвітньому економічному форумі було оприлюднено стратегію цифровізації – «Ініціативу з цифрових перетворень» (DTI), де передбачалося, що «з 2016 по 2025 рік цифровізація в авіації, подорожах та туризмі за очікуваннями створить додаткових 305 млрд. доларів за рахунок підвищення прибутковості галузі», а до нових компаній надійде 100 млрд. доларів». Отже, в стратегії впровадження сучасних інформаційних технологій на підприємствах у галузі туризму України також треба орієнтуватися на виклики часу та доцільність активізувати в їх діяльності чат-боти, сучасні мобільні пристрої, штучний інтелект, віртуальні програми фіксації та обліку тощо [25, с. 164]. Онлайн-туроператори за останнє десятиліття завойовують своє місце в конкурентному середовищі туристичних підприємств не тільки на світовому рівні, але й на регіональних платформах. Фіксується більш активне використання й таких пристроїв, як Google Home і Amazon Alexa, що допомагає завдяки голосовим командам здійснювати пошук, наприклад, закладів розміщення та харчування, оперативним пошуковим каналам у закладах інфраструктурного забезпечення туризму [25, с. 167].

В умовах воєнного часу в Україні певний прошарок підприємств різних галузей економіки, у тому числі й туристичних або тих, які належать до партнерів туристичного бізнесу, здійснили релокацію, у зв'язку з чим мали та продовжують переглядати свою бізнес-стратегію та застосовувати адаптовані до існуючого стану заходи, форми та інструменти для ефективної та конкурентоздатної виробничої діяльності. Фактично в стратегію діяльності підприємства має бути закладена базова основа довгострокових «конкурентних переваг і максимізації прибутку» [2, с. 121]. В Україні з квітня 2022 р. діє єдина платформа цифрової взаємодії для допомоги релокації бізнесу. Здебільшого за кордон, а саме – в Польщу, Німеччину, Болгарію, Бельгію, Естонію, Туреччину та Молдову здійснюється передислокація компаній таких галузей, як ІТ, сфери професійних послуг (маркетинг, консалтинг, дизайн), охорони здоров'я. Релокація підприємств, окрім загрози воєнних дій, здійснюється також за різних інших причин; вирізняється за повнотою релокації, зокрема за місцем і тривалістю переміщення, за способом підтримки держави, за способом юридичного оформлення [2, с. 121]. Всі ці фактори зумовлюють їх врахування під час розробки бізнес-стратегії та, перш за все, налагодження онлайн-зв'язків на різних рівнях комунікації для виокремлення індикаторів і конкретизації планових показників. Важливо зазначити, що підприємства, які переміщені під час війни в середині країни на відміну від тих, які здійснили релокацію за кордон, мають право отримувати державну допомогу за вище зазначеною програмою. У будь-якому випадку не тільки в мирний час, але й під час дії

воєнного стану кожне підприємство має виявляти гнучкість, знаходити важелі адаптації в конкурентному середовищі та свою нішу на ринку. Повною мірою це стосується й галузі туризму, яка має суттєві переваги від використання сучасних інформаційних технологій, цифровізації свого бізнесу. В Україні активно розвиваються інформативні послуги на національній онлайн-платформі «Дія», відкритий для застосування національний проєкт «Дія. Бізнес» [19].

В XXI столітті туристична індустрія відіграє вирішальну роль в досягненні Порядку денного у сфері сталого розвитку. Чинним наразі є відповідний міжнародний документ, де сформульовані Цілі сталого розвитку, термін виконання яких окреслений тривалістю до 2030 року [3, с. 52]. Серед 17-ти цілей сталого розвитку безпосередньо туризму стосуються три цілі:

1. Гідна праця та економічне зростання (Ціль 8).
2. Відповідальне споживання (Ціль 12).
3. Збереження морських екосистем (Ціль 14).

Таким чином, моделюючи ситуацію відповідно до кожної Цілі, маємо право стверджувати про вагомий роль в стратегічному плануванні впровадження сучасних інформаційних технологій на всіх рівнях життєвого циклу туристичного продукту, з урахуванням специфіки форм і видів туризму, особливостей різноманітних дестинацій. Провідну роль в управлінні сталим розвитком туризму відіграють міжнародні організації, у тому числі Світова туристична організація (World Tourism Organization (UNWTO)) та Всесвітня рада з подорожей і туризму (World Travel & Tourism Council (WTTC)) [3, с. 54].

На стратегічному рівні передбачається інтеграція моделей сталого споживання та виробництва в туристичну політику, де врахована потреба спрощення туристичних подорожей як інструментарію сприяння зростання попиту та економічного розвитку, створення робочих місць та міжнародному взаєморозумінню. У зв'язку з такими цілями все більш актуальним для розвитку туризму стає рівень використання інформаційних і комунікаційних технологій для удосконалення візових процедур. Стратегічні плани стосовно реалізації заявлених цілей закладені в «Програму управління ризиками та кризами» UNWTO спільно з Департаментом політики та досліджень WTTC [3, с. 55]. Наразі стратегічна програма, розрахована на 10 років, отримала нову назву «Єдина планета (One Planet)». Завдяки ребрендингу на міжнародному рівні в туризмі продовжується робота на спільній платформі за програмою «Єдина планета – Сталий туризм», завдяки виконанню завдань якої створюються, зокрема, можливості для мережевого обміну знаннями та найкращими практиками» [3, с. 58]. Серед умов, які спонукають підприємства до формування не тільки стратегії розвитку, алей й стратегії просування, доцільно зазначити існуючі трансформаційні процеси в економіках країн світу, пов'язані з «цифровізацією, діджиталізацією та зміною поведінки цільових споживачів [4, с. 89]. Таким чином для сучасних туристичних підприємств також створюються стимули більш активного впровадження інформаційних технологій та розробки нових підходів до просування турпродуктів із урахуванням сучасних тенденцій.

Таким чином індикативний підхід до стратегічних планів щодо рівня інформатизації бізнес-структур у галузі туризму в Україні має бути заснований на систематизації чинників впливу та комплексному підході до врахування досвіду та швидкоплинних змін на міжнародному рівні й низки факторів зовнішнього та внутрішнього спрямування, програмних галузевих документах міжнародного та державного рівня.

Висновки. Узагальнено аргументи щодо визначення відповідних індикаторів формування та обґрунтування стратегії впровадження сучасних інформаційних технологій на підприємствах у галузі туризму України. Систематизовано наукові теоретико-методологічні та аналітичні й прикладні аспекти щодо базових засад формування стратегії впровадження сучасних інформаційних технологій на підприємствах у галузі

туризму України з урахуванням пріоритетних її напрямків і ризиків часу. На аналітичному рівні визначені відповідні часу індикатори подальшого розвитку туристичної галузі в Україні з урахуванням активізації в системі інформатизації в господарській діяльності туристичних фірм, їх партнерів і сегментів впливу на розвиток туризму та різноманіття й динаміку потреб споживчого ринку. Висновки за результатами наукового дослідження та відповідні пропозиції щодо формування та подальшої реалізації запланованих заходів у напрямку стратегічного розвитку туристичної галузі в Україні можуть бути цікавими та корисними для врахування в своїй діяльності туристичним операторам і туристичним агентам, відповідним структурним підрозділам органів державної влади, місцевого самоврядування та в сфері освіти.

Список використаних джерел:

1. Василюк С. Поняття стратегії розвитку підприємства. *Економіка та держава*. 2020. № 1. С. 121–125.
2. Власова В.П., Тарновська І.В., Недоля Д.В. Бізнес-стратегія підприємства в умовах турбулентного зовнішнього середовища. *Економіка та суспільство*. 2022. № 42. С. 121–125.
3. Горіна Г., Черевата А. Сталий розвиток туризму: стратегічні настанови та практики управління. *Торгівля і ринок України*. 2023. № 1(53). С. 52–63. URL: <http://torgivlya.donnuet.edu.ua>
4. Дунська А.Р., Чорна К.В. Формування сучасної стратегії просування підприємства на міжнародному ринку в умовах цифрової трансформації. *Вісник ХНТУ*. 2022. № 4(83). С. 89–96. URL: https://journals.kntu.kherson.ua/index.php/visnyk_kntu/article/view/13/12
5. Коптева Г., Нашекіна О. Концептуальні положення управління стратегічними змінами на підприємстві. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки)*. 2023. № 2. С. 73–77. URL: <http://es.khpi.edu.ua/article/view/282945>
6. Кудріна О.Ю. Регулювання розвитку ІТ-сфери в Україні як мегатренд інтеграції цифрових технологій і бізнес-процесів. *Збірник наукових праць ЧДТУ. Серія: Економічні науки*. 2023. Вип. 67. С. 15–23. DOI: <https://doi.org/10.24025/2306-4420.67.2022.278791>
7. Кучіна С., Долина І. Інструментарій ефективності розробки та реалізації бізнес-стратегій. *Вісник НТУ «ХПІ». Економічні науки*. 2023. № 3. С. 36–39. DOI: <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2023.3.36>
8. Линник О., Кочетова Т. Роль мікро-, малого і середнього бізнесу у становленні інноваційної моделі економіки України. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки)*. 2023. № 3. С. 52–56. DOI: <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2023.3.52>
9. Маслак О., Гришко Н., Бала В., Яковенко Я., Зуєв В. Економіка платформ як основа для розробки корпоративної бізнес-стратегії та особливості її реалізації в умовах цифрових трансформацій у бізнес-середовищі. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки)*. 2022. № 1. С. 46–51. DOI: <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2022.1.46>
10. Національна рада з відновлення України від наслідків війни. Аналітична команда Київської Школи Економіки (КШЕ) Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії росії проти України станом на 1 вересня 2022 року. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2022/07/NRC_CLEAN_Final_Jul1_Losses-andNeeds-Report.pdf
11. Офіційний сайт Держкомстату України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
12. Павлішина Н.М., Харін А.В. Інновації в епоху цифровізації. *Вісник Херсонського національного технічного університету*. 2023. № 1(84). С. 179–187. DOI: <https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2023.1.24>
13. Перспективи розвитку туризму в Україні та світі: управління, технології, моделі: кол. монографія / за ред. проф. Л.Ю. Матвійчук, проф. Ю.М. Барського, доц. М.І Лепкого. Видання восьме. Луцьк : ІВВ ЛНТУ, 2022. 340 с.
14. Про інноваційну діяльність: Закон України. Документ 40-IV. Редакція від 31.03.2023. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 36. Ст. 266. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>
15. Про електронні комунікації: Закон України від 12.01.2021 р. № 3014. Редакція від 29.07.2023, підстава- 3245-IX. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68059

16. Про затвердження завдань Національної програми інформатизації на 2022–2024 роки: Постанова Верховної Ради України від 8 липня 2022 року № 2360-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2360-20#Text>
17. Про інформацію: Закон України 2 жовтня 1992 року. № 2657-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48. Ст. 650. Редакція від 27.07.2023, підстава – 3005-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>
18. Про Концепцію Національної програми інформатизації: Закон України від 4 лютого 1998 року № 75/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 27–28. Ст. 182. Редакція від 16.12.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/75/98-%D0%B2%D1%80#Text>
19. Про національний проєкт Дія. Бізнес. (n.d.). 2023. URL: <https://business.dia.gov.ua/>
20. Про національну програму інформатизації: Закон України від 01.12.2022 р. № 2807-IX. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/TM002768.html
21. Про туризм: Закон України від 15.09.1995 № 324/95-ВР. Редакція від 01.04.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>
22. Станкевич І.В., Сақун Г.О., Сақун О.В. Соціально-економічний феномен «великих даних» в стратегії цифрового маркетингу. *Вісник Херсонського національного технічного університету*. 2023. № 2(85). С. 236–239. DOI: <https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2023.2.33>
23. Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 року: схвал. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16.03.2017 № 168-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-p>
24. Туристична діяльність в Україні. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/tyr/tyr_dil/arch_ty_r_dil.htm
25. Худавердієва В.А. Тенденції впровадження цифрових технологій у сферу туризму. *Наука і техніка сьогодні*. 2022. № 10(10). С. 158–171. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-10\(10\)-158-171](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-10(10)-158-171)
26. Kijek M., Angowski M., Skrzypek A. Millennials use of social media in product innovation purchasing processes. *Journal of Computer Information Systems*. 2020. № 60 (1). P. 9–17.
27. Paliszkievicz J. *Management and Information Technology: New Challenges*. Warsaw : Warsaw University of Life Sciences Press, 2020.

References:

1. Vasylyha S. (2020) Ponyattya stratehiyi rozvytku pidpryyemstva [The concept of enterprise development strategy]. *Economy and the state*, no. 1, pp. 121–125.
2. Vlasova V. P., Tarnovska I. V., Nedolya D. V. (2022) Biznes-stratehiya pidpryyemstva v umovakh turbulentnoho zovnishn'oho seredovyshcha [Business strategy of the enterprise in turbulent external environment]. *Economy and society*, no. 42, pp. 121–125.
3. Gorina G., Cherevata A. (2023) Porivnialnyi analiz ekonomichnykh pokaznykiv rozvytku turyzmu v Ukraini ta Respublitsi Polshcha [Comparative analysis of economic indicators of tourism development in Ukraine and the Republic of Poland]. *Bulletin of DonNUET*. no. 1(78), pp. 53–60.
4. Dunska A. R., Chorna K. V. (2022). Formuvannya suchasnoi stratehii prosvuvannya pidpryyemstva na mizhnarodnomu rynku v umovakh tsyfrovoy transformatsii [Formation of a modern strategy for the promotion of the enterprise in the international market in the conditions of digital transformation]. *NSU Bulletin*, no. 4(83), pp. 89–96. Available at: https://journals.kntu.kherson.ua/index.php/visnyk_kntu/article/view/13/12
5. Koptieva H. M., Nashchekina O. M. (2023) Kontseptualni polozhennia upravlinnia stratehichnymy zminamy na pidpryyemstvi [A conceptual framework for strategic change management at an enterprise]. *Bulletin of the National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute" (economic sciences)*, no. 2, pp. 73–77. Available at: <http://es.khpi.edu.ua/article/view/282945>
6. Kudrina O. Y. (2023) Rehuliuвання розвитку IT-sfery v Ukraini yak mehatrend intehratsii tsyfrovoykh tekhnolohii i biznes-protseсів [Regulation of the development of the IT sector in Ukraine as a megatrend of integration of digital technologies and business processes]. *Collection of scientific papers of the ChSTU. Series: Economic Sciences*, issue 67, pp. 15–23. DOI <https://doi.org/10.24025/2306-4420.67.2022.278791>
7. Kuchina S. E., Dolyna I. V. (2023) Instrumentarii efektyvnosti rozrobky ta realizatsii biznes-stratehii [Toolkit for the efficiency of development and implementation of business-strategies]. *Bulletin of NTU "KhPI". Economic sciences*. no. 3, pp. 36–39. DOI: <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2023.3.36>

8. Lynnyk O., Kochetova T. (2023) Rol mikro-, maloho i serednoho biznesu u stanovleni innovatsiinoi modeli ekonomiky Ukrainy [The role of micro, small and medium-sized businesses in establishing an innovative model of Ukraine's economy]. *Bulletin of the National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute" (economic sciences)*, no. 3. pp. 52–56. Available at: <http://es.khpi.edu.ua/article/view/282953/277936>

9. Maslak O. I., Grishko N. Ye., Bala V. V., Yakovenko Ya. Yu., Zuev V. V. (2022) Ekonomika platform yak osnova dlia rozrobky korporatyvnoi biznes-stratehii ta osoblyvosti yii realizatsii v umovakh tsyfrovyykh transformatsii u biznes-seredovyskhi [Zueveconomics of platforms as a basis for developing a corporate business strategy and features of its implementation in the conditions of digital transformations in the business environment]. *Bulletin of the National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute" (economic sciences)*, no. 1, pp. 46–51. DOI: <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2022.1.46>

10. Natsional'na rada z vidnovlennya Ukrainy vid naslidkiv viyny. Analitychna komanda Kyyivs'koyi Shkoly Ekonomiky (KShE) Zvit pro pryami zbytky infrastruktury vid ruynuvan' vnaslidok viys'kovoyi ahresiyi rosiyi proty Ukrainy stanom na 1 veresnya 2022 roku. [Report on direct damage to infrastructure from destruction as a result of Russia's military aggression against Ukraine as of September 1, 2022.]. Available at: https://kse.ua/wptsontent/uploads/2022/07/NRTs_TsLEAN_Final_Jul1_Lossesand-Needs-Report.pdf

11. Ofitsiinyi sait Derzhkomstatu Ukrainy [Ofitsiinyi sait Derzhkomstatu Ukrainy]. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

12. Pavlshyna N. M., Kharin A. V. (2023) Innovatsii v epokhu tsyfrovizatsii [Innovations in the era of digitalization]. *Bulletin of Kherson National Technical University*. no. 1(84), pp. 179–187. DOI: <https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2023.1.24>

13. Matviychuk L., Barsky Y., Lepkyi M. (Eds.) (2022) *Perspektyvy rozvytku turyzmu v Ukraini ta sviti: upravlinnia, tekhnolohii, modeli: kol. monohrafiia*. [Prospects for the development of tourism in Ukraine and the world: management, technologies, models: collective monograph]. Lutsk: IPI OF LNTU, 340 p.

14. Pro innovatsiynu diyal'nist': Zakon Ukrainy [On innovative activity: Law of Ukraine]. Dokument 40-IV. Redaktsiya vid 31.03.2023. (2002) *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy*, no 36, art. 266. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>

15. Pro elektronni komunikatsii: Zakon Ukrainy [On electronic communications: Law of Ukraine] of 12.01.2021, no. 3014. Version of 29.07.2023, basis-3245-IX. Available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68059

16. Pro zatverdzhennia zavdan Natsionalnoi prohramy informatyzatsii na 2022–2024 roky: Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy [On approval of the tasks of the National Informatization Program for 2022–2024: Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine] of July 8, 2022. no. 2360-IX. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2360-20#Text>

17. Pro informatsiiu : Zakon Ukrainy [About information: Law of Ukraine] of October 2, 1992. no. 2657-XII. (1992) *Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, no. 48, art. 650. Version of 27.07.2023, basis – 3005-IX. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>

18. Pro Kontseptsiiu Natsionalnoi prohramy informatyzatsii: Zakon Ukrainy [On the Concept of the National Program of Informatization: Law of Ukraine] of February 4, 1998, no. 75/98-VR. (1998) *Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, no. 27-28, art. 182. Edition of 16.12.2020. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/75/98-%D0%B2%D1%80#Text>

19. Pro natsionalnyi proiekt Diia. Biznes. [About the national project Diia.Biznes] (n.d.). Retrieved February 16, 2023. Available at: <https://business.diia.gov.ua/>

20. Pro natsionalnu prohramu informatyzatsii: Zakon Ukrainy [On the national program of informatization: Law of Ukraine] of December 01, 2022. no. 2807-IX. Available at: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/TM002768.html

21. Pro turizm [On tourism]: Law of Ukraine, no 324/95-VR, September, 15, 1995. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>

22. Stankevych I. V., Sakun H. O., Sakun O. V. (2023) [Socio-economic phenomenon of “BIG DATA” in digital marketing strategy]. *Bulletin of Kherson National Technical University*, no 2(85), pp. 236–239. DOI: <https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2023.2.33>

23. Stratehiia rozvytku turyzmu ta kurortiv na period do 2026 roku [Strategy for the development of tourism and resorts for the period up to 2026]: Approved by the order of the Cabinet of Ministers of Ukraine, no 168-r, March, 16, 2017. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-r>

24. Turystychna diialnist v Ukraini [Tourist activity in Ukraine]. Available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/tyr/tyr_dil/arch_tyr_dil.htm

25. Khudaverdiyeva V. A. (2022) Tendentsii vprovadzhennia tsyfrovyykh tekhnolohii u sferu turyzmu [Trends of implementation of digital technologies in the sphere of tourism]. *Science and Technology Today*, no. 10(10), pp. 158–171. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-10\(10\)-158-171](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-10(10)-158-171)

26. Kijek M., Angowski M., Skrzypek A. (2020) Millennials use of social media in product innovation purchasing processes. *Journal of Computer Information Systems*, no. 60 (1), pp. 9–17.

27. Paliszkievicz J. (2020) *Management and Information Technology: New Challenges*. Warsaw: Warsaw University of Life Sciences Press.
